SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

2-son (5-jild)

2025

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V5I2Y2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 2 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasi mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasida xizmat koʻrsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat Gʻaybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), Oʻzbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Joʻrayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom oʻgʻli — yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), Samarqanddavlatuniversiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport boʻyicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot boʻlimi psixologik xizmat boshligʻi.

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Poʻlatovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Boʻtayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, Oʻzbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Roʻyxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari boʻyicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar roʻyxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat roʻyxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyogʻoch koʻchasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bogʻlanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
5-jild, 2-son (Fevral, 2025). - 630 bet.

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Matkarimova Sadoqat Maqsudovna
SHARQSHUNOS A.L.KUNNING XIVA XONLIGI ARXIV HUJJATLARINI SAQLASH VA TADQIQ QILISHDAGI XIZMATLARI 13-19

Matyakubov Xamdam Xamidjanovich
MARKAZIY OSIYO SIVILIZATSIYALARI VA OROLBOʻYI HUDUDIDAGI MADANIYATLAR OʻRTASIDAGI OʻZARO TAʼSIR VA HAMKORLIK 20-24

Raximov Bektosh, Pirmamatov Ramziddin
TURKISTONDA JADIDLARNING TAʼLIM-TARBIYA TIZIMINI ISLOH QILISH BORASIDAGI HARAKATLARI TARIXIDAN 25-29

Хуррамова Саодат Хабибовна
ИЗУЧЕНИЕ ИСТОРИИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ РУССКИМИ УЧЕНЫМИ В СЕРЕДИНЕ XIX ВЕКА 30-37

Toʻychiyeva Dilnoza Ikrom qizi
ZOMIN TUMANINING XX ASRNING 80-YILLARIDAGI IJTIMOIY, IQTISODIY VA MADANIY HAYOTI 38-44

Elboyeva Shaxnoza
AYOLLARNING SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN CHORA-TADBIRLAR VA BU BORADA OʻZBEKISTON TAJRIBASI 45-50

Kanimkulov Olimjon, Xikmatova Oʻgʻiloy
TUZNING QADIMDAN HOZIRGI KUNGACHA BOʻLGAN TARIXI HAQIDA 51-54

Tojiev Alisher Sultannazirovich
MUSTAQILLIK YILLARIDA XORAZM VILOYATIDA TURIZM SOHASI UCHUN KADRLAR TAYYORLASH MASALASI 55-60

Bekbayev Bekjon
XX ASRNING BIRINCHI YARMIDA TOSHKENTDAGI QOZOQLAR TARIXIDAN 61-67

Salayev Umrbek Kadambayevich
JANUBIY OQCHADARYO HUDUDIDA KECHGAN ETNIK JARAYONLAR TARIXI SAHIFASIGA DOIR BAʼZI CHIZGILAR 68-71

Roʻziyeva Mashxura Abdimuminovna
LOʻLILAR IJTIMOIY HAYOTINING OʻZIGA XOS XUSUSIYATLARI 72-78

Turdiyeva Mohinur Ilhomjon qizi
ICHKI SAVDO QOʻQON XONLIGI IQTISODIY TARAQQIYOTINING MUHIM OMILLARIDAN BIRI (1701-1876) 79-84

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Kazakov Olim Sabirovich
XIZMATLAR SOHASIDA BOSHQARUVNING YETAKCHILIK KONSEPSIYALARIDAN FOYDALANISH 85-89

Исламутдинова Дина Файзрахмановна
РАЗВИТИЕ ЭКСПОРТА В АГРОПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 90-98

Alikulov Mehmonali Salahiddin oʻgʻli
QISHLOQ XOʻJALIGIGA INVESTITSIYALARNI KENG JALB QILISHDA QISHLOQ XOʻJALIGIGA YOʻNALTIRILGANLIK INDEKSINING AHAMIYATI 99-106

Omonov Akrom, Ruziyev Baxtiyor
OʻZBEKISTON TIJORAT BANKLARI AKTIVLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YOʻLLARI 107-113

Tangirov Abduxolik, Nurmanov Sherzod
CHOʻL-YAYLOVLARI EKOLOGIK HOLATI VA ULARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YOʻLARI 114-121

Aliyarov Olim Abdugʻaparovich
MULKIY SOLIQQA TORTISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI 122-132

Komilov Bakhtiyorjon
UNLOCKING THE POTENTIAL OF E-COMMERCE LOGISTICS IN CENTRAL ASIA 133-144

Djumanov Saitmurod Alibekovich
MAHSULOT TANNARXIGA KIRITILADIGAN XARAJATLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 145-150

Yariyev Sherzod Shukurjanovich
DAVLAT SEKTORIDA AUDITNI RAQAMLASHTIRISH MASALALARI 151-155

Matkarimov Feruz Bekturdiyevich
MINTAQADA TOʻQIMACHILIK SANOATINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH 156-160

Xaydarova Durdona, Toʻxtayeva Moxinur
DAVLAT BUDJET DAROMADLARI TUSHUMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 161-166

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Yusubov Jaloliddin Kadamovich
ABU NASR FOROBIYNING MA’NAVIY-AXLOQIY IDEALLARI VA ULARNING ZAMONAVIY IJTIMOIY-GUMANITAR FANLAR RIVOJIDAGI AHAMIYATI 167-175

Nosirxoʻjayeva Gulnora Abduqahhorovna
FOROBIY ASARLARIDA ADOLAT VA MA’NAVIY YUKSALISH MUAMMOLARI 176-179

Xoliqov Yunus Ortiqovich
BAGʻRIKENGLIK VA MILLATLARARO MADANIYAT — JAMIYAT TARAQQIYOTINING ASOSI 180-184

Berdaliyeva Sevara
ANALYSIS OF VIEWS ON THE ORDERING OF SOCIAL LIFE IN THE WORK OF YUSUF KHOS KHAJIB “KUTADGU BILIG” 185-191

Parpiyev Muhammadjon Tolibovich
SHARQ RENNESANSI KELIB CHIQISHINING IJTIMOIY-FALSAFIY OMILLARI 192-197

Yarashova Mohlaroyim Shuxrat qizi
IBN ARABIY “VAHDATUL VUJUD” TA’LIMOTINING FALSAFIY ASOSLARI VA AHAMIYATI 198-202

Ulugʻmurodov Elyor Saydulloevich
ISLOM GNOSEOLOGIYASIDA RATSIONALIZM MUAMMOSI 203-206

Rasulov Azizxon Mukhamadqodirovich
AXBOROT MAKONIDAGI TRANSFORMATSIYALASHUVNING
DIALEKTIK MAZMUNI 207-213

Xasanov Boburjon Xakimovich
EKSTREMISTIK FAOLIYATNING KELIB CHIQISH TARIXI VA TUSHUNCHALARI 214-219

Shokirov Mubin Rustamovich
MILLIY OʻZLIKKA SADOQAT – UMRBOQIY QADRIYAT 220-225

Ismoilov Maxammadixon
HOZIRGI ZAMON EKOLOGIK MANZARASIDA DESTRUKTIV VA KONSTRUKTIV
MUNOSABATLAR DIALEKTIKASI 226-230

Shokirov Murod Rustamovich
YANGI OʻZBEKISTONDA QADRIYATLARNING QAYTA TIKLANISHI 231-234

Hamroyev Saidjon Sanoyevich
YANGI OʻZBEKISTON STRATEGIYASIDA IJTIMOIY ADOLATNING BARQAROR
TARAQQIYOTNI TAʼMINLASH ASOSI SIFATIDAGI OʻRNI 235-239

Sharopov Oʻlmasbek Shuhrat oʻgʻli
ZAMONAVIY OILADA BOLA TARBIYASINING ASOSIY OMILLARI
(TARBIYA JARAYONIDA OTA-ONANING ROLI) 240-243

Ulugʻov Jasur Nasirdinovich
INSON KAMOLOTI: ISLOMIY QADRIYATLAR VA ULARNING
IJTIMOIY HAYOTGA TAʼSIRI 244-249

Qodiraliyev Abror Tojimurot oʻgʻli
BOSHQARUVCHILIK FAOLIYATI SHARQ MUTAFAKKIRLARI
QARASHLARI MISOLIDA 250-253

Ibragimov Kudrat
XALQARO MUNOSABATLAR TIZIMIDA MARKAZIY OSIYONING YANGI MUSTAQIL
DAVLATLARI 254-260

Oripov Axmadjon Muxammadjonovich
VATANPARVARLIK TUSHUNCHASI SHAKLLARINING IJTIMOIY-FALSAFIY
TALQINI 261-267

Ibragimova Zulayxo Karimbayevna
RAHBAR AXLOQIY-ESTETIK KAMOLOTINING SHAKLLANISH JARAYONLARI
VA ASOSIY KOMPONENTLARI 268-274

Abdullayev Aʼzam Abdiyevich
YOSHLARDA IJTIMOIY-IQTISODIY FAOLLIGI DIALEKTIKASI VA UNING AYRIM
XUSUSIYATLARI 275-281

Ochilov Azimjon Tuxtamishovich
IJTIMOIY QADRIYATLARNING DEFORMATSIYASI VA KORRUPSIYANING
TARQALISHI 282-285

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Raxmanova Sarvinoz Alisherovna
SABR VA CHIDAMGA OID FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING SEMANTIK TAHLILI (INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARI MISOLIDA) 286-289

Kaxarova Iroda Sidikovna
MODAL SO‘ZLARDA SHARTLILIK VA TIPOLOGIK OMIL: SEMANTIK TURLANISH 290-296

Babadjanova Nazokat Davronbekovna
“YUSUF VA ZULAYHO” DOSTONINING XALQ VARIANTLARI TAHLILI 297-302

Sayidova Shakhrizoda Nasrulloyevna
RELIGIOUS VIEWS OF THE CHARACTER OF AMIR TEMUR IN MUHAMMAD ALI'S WORK “ULUG‘ SALTANAT” 303-308

Hatamova Kamola Toshmurod qizi
TIJORAT HUJJATLARI TILIDA TERMINOLOGIK LEKSIKA 309-316

Ibodullayeva Dinora Bahramjanovna
TERMINOLOGIYANING O‘ZBEK VA XORIJIY TILSHUNOSLAR TOMONIDAN O‘RGANILISHI 317-321

Otajonova Dildor Baxtiyarovna
SUD JARAYONIDA OLIB BORILADIGAN NUTQ FAOLIYATI MAHSULOTLARINING SUD-TIBBIY VA LINGVISTIK EKSPERTIZA TEKSHIRUVI 322-326

Khasanov Mahmud Abdurakhmanovich
PHONOLOGICAL AND MORPHOLOGICAL INTERACTIONS AMONG THE LANGUAGES 327-331

Xoshimova Oydina Shuxrat qizi
OLAMNING LISONIY MANZARASIDA NOMINATSIYANING O‘RNI VA RANGLAR IFODASI 332-338

Babayeva Iroda
THE CHARACTERISTICS OF NEWSPAPER HEADLINES IN TERMS OF THEIR STRUCTURE AND MEANING 339-342

Fozilov Odil Yuldashevich
USE OF LOGICAL AND FIGURATIVE PERIPHRASES IN MODERN UZBEK LANGUAGE........ 343-346

Raxmonova Dildora Mirzakarimovna
JADID DRAMALARIDA ISLOM MADANIYATI VA MILLAT TANAZZULI MASALALARI TALQINI (ABDULLA QODIRIYNING “BAXTSIZ KUYOV” DRAMASI MISOLIDA) 347-351

Mamataliyeva Navbahor Xujamberdiyevna
TEZ AYTISHLARNING SINTAKTIK TUZILISH JIHATDAN TAHLILI 352-357

Xamidova Sayyora Nurmatovna
KATEGORIYA SIFATIDA SHAKLLANGAN MODALLIK TURLARINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 358-363

Mengboyev Azizbek Alijon o‘g‘li
INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI MILLIY BAYRAM NOMLARINING CHOG‘ISHTIRMA TADQIQI 364-368

Hayitova Shohida Erkin qizi
INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI OTA KONSEPTINING CHOG‘ISHTIRMA TAHLILI 369-373

Xolboyeva Iroda Shuxrat qizi
SOMATIK KOMPONENTLI PROVERBIAL FRAZEOLOGIZMLARDA EKVIVALENTLIK MASALASI 374-378

Saparniyazov Omirbek Nukusbayevich
MARK TVEN VA MUQIMIY ASARLARINI QIYOSIY O'RGANISH: ADABIY UMUMIYLIK VA USLUBIY O'ZIGA XOSLIGI 379-385

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Мухитдинова Фирюза
КЛЮЧЕВЫЕ ПРИОРИТЕТЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА 386-393

Uzakova Go'zal Sharipovna
HUDUDLARNI ZONALASHTIRISHNING HUQUQIY MASALALARI 394-403

Tulaganova Gulchexra, Nurilloyev Shavkat
INSON QADRINI YUKSALTIRISH VA ERKIN FUQAROLIK JAMIYATINI YANADA RIVOJLANTIRISH 404-414

Yakubova Iroda Bahramovna
MUALLIFLIK SHARTNOMASINING MAZMUNI, TUZILISHI VA UNING ASOSIY SHARTLARI 415-419

Obidov Tolibjon Avezxanovich
JINOIY SUD ISHLARINI YURITISH SOHASIDAGI O'ZARO HAMKORLIK MASALALARI 420-425

Tuxtashev Sherzod Azimovich
JINOYAT ISHINI TO'XTATIB TURISHNING JABRLANUVCHI VA AYBLANUVCHI UCHUN HUQUQIY OQIBATLARI 426-430

Maxamatov Maxmud Maxamataminovich
INSON HUQUQLARINI XALQARO ORGANLARDA HIMOYA QILISH MASALALARI 431-436

Rahmatov Elyor Jumaboyevich
BOJXONA MA'MURIYATCHILIGINI ISLOH QILISHDA BOJXONA ORGANLARINING DAVLAT IQTISODIY VA HUQUQIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA ISHTIROKI 437-441

Jumaniyozova Dilfuza Kamolovna
IJTIMOIY XAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR MUAMMOLARI YECHIMI: XORIJ TAJRIBASI 442-447

Shermatov Nuriddin
RAQAMLI ERADA SUN'IY INTELLEKT (AI) VA ADDITIV (3D PRINTING) TEXNOLOGIYALARI INTELLEKTUAL MULK HUQUQINING OBYEKTI SIFATIDA 448-455

Juraeva Asal
EXECUTION OF INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRAL AWARDS 456-461

Собиров Саидбек Махмудович
ДОКТРИНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ И ПРИКЛАДНЫЕ ВОПРОСЫ СУДЕБНОГО ПРИМЕНЕНИЯ И ТОЛКОВАНИЯ ОТДЕЛЬНЫХ НОРМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О НЕПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ 462-467

Nurbayev Muzaffar Erkinovich
DAVLAT MOLIYAVIY NAZORATI INSTITUTINING NAZARIY-HUQUQIY DOKTRINASINI TAKOMILLASHTIRISH 468-478

Qudratillayev Jaxongir Zokirjon o‘g‘li
INTERNETDAN FOYDALANISH HUQUQINING KONSTITUTSIYAVIY HUQUQIY ASOSLARI: INTERNET TUSHUNCHASI 479-485

Xabibullayev Azizillo Lutfullo o‘g‘li
SUN’IY INTELLEKT VA INTELLEKTUAL MULK HUQUQI O‘RTASIDAGI MUNOSABATLAR VA HUQUQIY MUAMMOLAR 486-491

To‘xtayev O‘ktamjon Zarifjon o‘g‘li
MURAKKAB ASHYOLARNING O‘ZIGA XOS BELGILARI, ULARNING HUQUQIY VA FALSAFIY MOHIYATI 492-500

Yusupov O‘ktamboy
KORRUPSIYAVIY BITIM HAQIQIY EMASLIGINING FUQAROLIK-HUQUQIY OQIBATLARI 501-509

Murodxonov Muhammadnur
XALQARO HUQUQNING TADRIJIY RIVOJLANISHIDA FUNDAMENTAL ASARLARNING O‘RNI 510-518

Ёкубов Шухратжон, Эргашева Муниса
МОДЕРНИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ МЕДИЦИНСКОГО ПРАВА В УЗБЕКИСТАНЕ: БАЛАНС МЕЖДУ МЕЖДУНАРОДНЫМИ СТАНДАРТАМИ И НАЦИОНАЛЬНЫМИ ОСОБЕННОСТЯМИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ 519-523

Qudratillayev Xazratali Zokirjon o‘g‘li
JINOIY FAOLIYATDAN OLINGAN DAROMADLARNI LEGALLASHTIRISHNI TERGOV QILISH SOHASIDA XORIJIY DAVLATLAR VAKOLATLI ORGANLARI BILAN HAMKORLIK MASALALARI 524-530

Umarov Abbosjon Asliddin o‘g‘li
SUG‘URTA INSTITUTINING NAZARIY-HUQUQIY TAVSIFI 531-536

Хайдарова Хилола Анваровна
ПРАВО НА ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК СУБЪЕКТИВНОЕ ПРАВО ЛИЦ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ 537-542

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Ibraximov Sanjar Urunbayevich
AKMEOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA SPORTCHILARNING INDIVIDUAL XUSUSIYATLARI BILAN ZIDDIYATLI VAZIYATLARDAGI XULQ-ATVOR STRATEGIYALARI O‘RTASIDAGI O‘ZARO BOG‘LIQLIGI 543-547

Karimov Akramjon Zaynobidinovich
RAQAMLI TRANSFORMATSIYALAR SHAROITIDA YOSHLARNING AXBOROT XAVFSIZLIGI MADANIYATI VA MEDIAIMMUNITETINI TA’LIM JARAYONLARI ORQALI SHAKLLANTIRISH MASALALARI 548-554

Abdullayev Yashnarjon Mahkamovich
7-9 YOSHLI O‘QUVCHILARNING HARAKAT SIFATLARINI HARAKATLI O‘YINLAR VOSITALARI ORQALI RIVOJLANTIRISH 555-561

Karimov Qayum Mamashayevich
KOMPYUTERLI MATEMATIKA TIZIMLARINI O‘QITISHDA TARMOQ TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH 562-569

Xojimirzayeva Shaxnoza Shokir qizi
MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH JARAYONI 570-576

Qodirov Azamat Muxriddinovich
IXTISOSLASHTIRILGAN MAKTABLAR YUQORI SINF O'QUVCHILARINING INGLIZ TILI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA MATN O'QISH MALAKASI VA KOMMUNIKATIV YO'NALGAN O'QISH MASHQLARINING AHAMIYATI XUSUSIDA 577-582

Тлеумуратова Абадан Бекбановна
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ 583-585

Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich
TALABALAR TA'LIMINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR 586-592

Mamaziyayev Oblaberdi
OLIY TA'LIMNING NEMIS TILI DARSLARIDA GRAMMATIK TARJIMA METODIDAN FOYDALANISH AFZALLIKLARI 593-598

Isoqov Murod Madaminjonovich
YOSHLAR JAMOAT TASHKILOTLARIDA IJTIMOIY KAPITALNI SHAKLLANTIRISHNING ILG'OR XORIJIY MODELLARI 599-605

Nasriddinova Hulkar Komiljonovna
BOSHLANG'ICH SINFLARDA MATEMATIKANI O'QITISHNING HOZIRGI HOLATI 606-610

Allayeva Hafiza Rustam qizi
BOSHLANG'ICH SINFDA O'QITISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH USULLARI 611-614

Raxmonberdiyeva Oygul Rayimjonovna
AKADEMIK QALAMTASVIR MASHG'ULOTLARIDA TALABALARGA INSON PORTRETINI ISHLASH METODIKASI 615-621

Xo'jaqulov Ro'zibek Ilhomjon o'g'li
BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIDA KASBIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHDA RANGTASVIR FANINING AHAMIYATI 622-625

Elova Sitora Axmatkulovna
QISQA MASOFALARGA YUGURUVCHILARNI TEXNIK TAYYORGARLIGINI SHAKLLANISH DARAJASI 626-629

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari
Actual Problems of Humanities and Social Sciences
Volume 5 | Issue 2 | 2025
ISSN Online: 2181-1342

Received: 25 January 2025
Accepted: 1 February 2025
Published: 10 Feburary 2025

Article / Original Paper

STATE BUDGET REVENUE REVENUE AND ISSUES OF ITS IMPROVEMENT

Khaydarova Durdona Shukhratjon qizi,
Intern-teacher, Department of Accounting and Finance,
Institute of Digital Economy and Innovations at Gulistan State University

Tukhtayeva Mokhinur Toraboy qizi,
Student of Gulistan State University

Abstract. This article analyzes the theoretical aspects of the organization of the calculation and reporting of state budget revenues. Sources and formation of state budget revenues were shown, state budget of 2023 and state budget forecast of 2024 were analyzed and tax and non-tax revenues were studied.

Keywords: state budget, budget revenues, budget process, tax revenues, non-tax revenues, budget expenditures, local budget, finance.

DAVLAT BUDJET DAROMADLARI TUSHUMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI

Xaydarova Durdona Shuxratjon qizi,
Guliston davlat universiteti qoshidagi
Raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalar instituti
buxgalteriya xisobi va moliya kafedrasi, stajior-oʻqituvchisi
E-mail: durdona19991995@gmail.com

Toʻxtayeva Moxinur Toʻraboy qizi,
Guliston davlat universiteti talabasi
E-mail: mohi.2004no@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada davlat budjet daromadlari hisobi va hisobotini tashkil etishning nazariy jihatlari tahlil qilingan. Davlat budjet daromadlarining manbalari va shakllanishi koʻrsatilib, 2023-yil davlat budjeti va 2024-yil davlat budjeti prognozi tahlil qilinib soliqli va soliqsiz tushumlar oʻrganilib chiqildi.

Kalit soʻzlar: davlat budjeti, budjet daromadlari, budjet jarayoni, soliqli daromadlar, soliqsiz daromadlar, budjet xarajatlari, mahalliy budjet, moliya.

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I2Y2025N23

Kirish. Hozirgi kunda mamlakatimizda davlat budjet davlat pul mablagʻlarining markazlashtirilgan jamgʻarmasi boʻlib, unda daromadlar manbalari va ulardan tushumlar miqdori, shuningdek moliya yili mobaynida aniq maqsadlar uchun ajratiladigan mablagʻlar sarfi yoʻnalishlari va miqdori nazarda tutiladi. Budjet ijrosi jarayoni haqida axborotlar budjet hisobini tashkil etish va yuritish orqali shakllantiriladi.

Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevga 2025-yil Oʻzbekiston Respublikasi Davlat budjeti toʻgʻrisidagi qonun ijrosini taʼminlash toʻgʻrisidagi chora tadbirlar toʻgʻrisidagi maʼlumotlarga asosan mazkur qonun 4-bob 17 ta moddadan 11 ilovadan iborat

boʻlib, unda asosan iqtisodiy koʻrsatkichlar oʻz ifodasini topgan. Xususan, 2025-yil mamlakatimiz yalpi ichki mahsuloti 6 foizga osishi kutilmoqda, konsolidatsiyalashgan budjet daromadlari 431 trln soʻm boʻlishi rejalashtirilgan boʻlib, bu esa yalpi ichki mahsulotga nisbatan 3 foiz miqdorda taqchillik bilan chiqish prognoz qilinmoqda. Bundan tashqari 2025-yilda mahalliy budjetga tushumlar boʻyicha tushadigan soliq tushumlari soni koʻpayganligini koʻrishimiz mumkin.

Davlat budjet daromadlarining asosiy manbai boʻlib mamlakat YaMM va milliy daromadi hisoblanadi, davlat markazlashgan pul fondiga mablagʻlarni jalb qilish vositasi — soliqlardir. Soliqlar majburiy pullik toʻlovni ifoda etuvchi pul munosabatlarini bildirib, bu munosabatlar soliq toʻlovchilar (yuridik va jismoniy shaxslar) bilan soliqni oʻz mulkiga aylantiruvchi subyekt sifatida davlat oʻrtasida sodir boʻladi. Mahalliy soliqlar mahalliy hukumatlar bajaradigan vazifalariga qarab belgilanib, ularga doimiy va toʻliq biriktirib beriladi. Mahalliy hukumatlar aholiga yaqin boʻlganligidan ular ijtimoiy masalalar, jumladan, taʼlim, sogʻliqni saqlash, madaniyat, shahar va qishloq obodonchiligi xarajatlarini moliyalashtirish kabi vazifalarni bajaradi. Lekin odatda bu soliqlar va yigʻimlar budjet xarajatlarining 30-40 foizini qoplaydi. Mahalliy soliqlarning muhim xususiyati shundaki, ular faqat shu hududning budjetga tushadi, ular hisobidan boshqa budjetlarga ajratmalar berilmaydi. Mahalliy budjet daromadlarini koʻpaytirish eng dolzarb masalalardan biridir.

Budjet daromadlarining shakllanishi mamlakat YaIMni taqsimlash va qayta taqsimlash umumiy jarayonining elementlaridan biri boʻlib, oraliq xarakterga ega. Ular yuridik va jismoniy shaxslarga tegishli boʻlgan daromadlar va jamgʻarmalarning bir qismini budjetga oʻtkazilishi natijasida vujudga keladi.

Adabiyotlar sharhi. Moliya, davlat budjeti, mahalliy budjet daromadlari va xarajatlari hamda davlat moliyaviy nazoratini samarali tashkil etishga oid muammolarni tadqiq etish boʻyicha oʻzining alohida hissalarini qoʻshgan xorijiy olim va iqtisodchilari Rossiyalik professor olimlar Y.V.Sokolov, S.I.Kolesnikov, T.S.Maslova, S.G.Xabayevlarning maqola va tezislaridan maqolani tayyorlashda foydalanildi. Shu bilan bir qatorda respublikamiz iqtisodchi-olimlari A.A.Ostonokulov, A.J.Tuychiev, A.S.Tursunov, B.I.Nurmuxamedova D.A.Tashmuxamedova, G.A.Kasimova, K.SH.Ibragimov, S.U.Mexmonov va boshqalarning ilmiy ishlari, oʻquv qoʻllanmalari, darsliklari, ilmiy maqolalarini nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilgan holda maqola tayyorlashda foydalanildi.

Tahlil va natijalar. Oʻzbekiston Respublikasida iqtisodiyotni modernizatsiyalash va yangilash, iqtisodiy munosabatlarni erkinlashtirish va liberallashtirish sharoitida davlat moliyasi va uning muhim tarkibiy qismi boʻlgan davlat budjeti alohida oʻrin egallaydi. Davlat budjeti davlatning qator ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ekologik va boshqa funksiyalarini amalga oshirishning moddiy- moliyaviy asosini tashkil etadi va mamlakat moliya tizimining barcha boʻgʻinlari bilan budjet-moliya qonunchiligi bilan tartibga solinadigan muayyan munosabatlarga kirishadi.

Oʻzbekiston Respublikasini rivojlantirishning ustuvor vazifalarini bajarish, iqtisodiyotni barqaror va mutanosib rivojlantirish, jahon bozorlarida mustahkam oʻrin egallash, shular asosida izchil iqtisodiy oʻsishni taʼminlash, xalqimizning hayot darajasi va farovonligini yanada oshirish borasidagi vazifalarni toʻliq va samarali amalga oshirish sharoitida davlat budjetining amal qilish mexanizmlarini puxta oʻrganish har qachongidan ham dolzarbdir. Davlat moliyasini boshqarish tizimida faoliyat yurituvchi mutaxassislardan budjet munosabatlarini toʻgʻri va

samarali tashkil etish mexanizmlarini puxta bilish va ularni amaliyotda toʻgʻri qoʻllay olish talab etiladi.

Davlat budjet - davlat budjetining tegishli respublika budjeti va viloyat, tuman, shahar pul mablagʻlari jamgʻarmasini tashkil etuvchi bir qismidir. Mahalliy budjetlarda daromadlar manbalari va ulardan tushumlar miqdori, shuningdek, moliya yili mobaynida aniq maqsadlar uchun ajratiladigan mablagʻlar sarfi yoʻnalishlari va miqdori nazarda tutiladi.

Oʻzbekiston Respublikasining davlat budjet**i** davlatning davlat vazifalari va funksiyalarini moliyaviy jihatdan ta’minlash uchun moʻljallangan markazlashtirilgan pul jamgʻarmasi hisoblanadi.

1-rasm

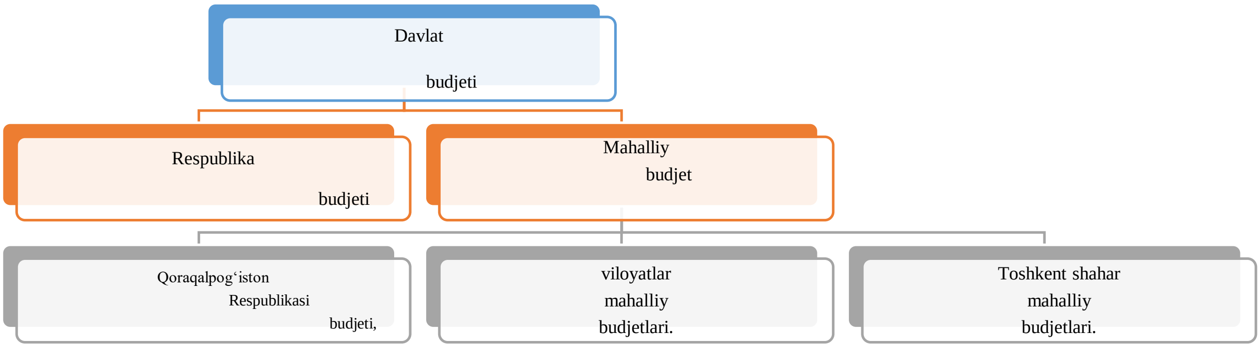

Oʻzbekiston Respublikasi Davlat budjeti tuzilmasi[1].

Oʻzbekiston Respublikasi Budjet Kodeksining II boʻlim “Budjet tizimi budjetlarining daromadlari”ning 9-bob “Davlat budjeti daromadlari”ning 52-moddasida Qoraqalpogʻiston Respublikasi budjetining, viloyatlar va Toshkent shahar mahalliy budjetlarining daromadlarini shakllantirilishi keltirilgan.

Oʻzbekiston Respublikasi budjet qonunchiligi Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga asoslangan va Oʻzbekiston Respublikasi Budjet Kodeksi, “Qoraqalpogʻiston Respublikasi budjet huquqlari toʻgʻrisida”gi, Oʻzbekiston Respublikasi “Mahalliy davlat hokimiyati toʻgʻrisida”gi qonuni, Oʻzbekiston Respublikasi Oliy Majlisining tegishli moliyaviy yil uchun qabul qilinadigan “Davlat budjeti toʻgʻrisida”gi qonuni va budjet masalalari boʻyicha boshqa qonuniy va normativ hujjatlardan tashkil topgan.

2-rasm

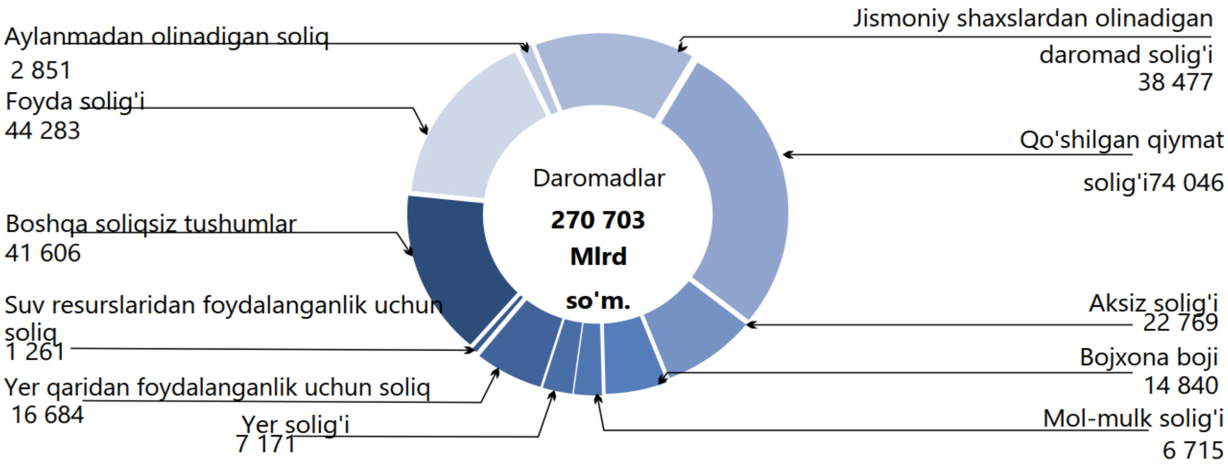

[2] Oʻzbekiston Respublikasining «Budjet kodeksi” ni tasdiqlash toʻgʻrisidagi Qonuni 2013-yil 26-dekabrdagi OʻRQ-360-sonli. 34-modda.

2024-yil Davlat budjeti daromadlari prognozining tarkibi, mlrd so'm. [1]

O'zbekiston Respublikasi Budjet Kodeksining II bo'lim "Budjet tizimi budjetlarining daromadlari"ning 9-bob "Davlat budjeti daromadlari"ning 52-moddasida Qoraqalpog'iston Respublikasi budjetining, viloyatlar va Toshkent shahar mahalliy budjetlarining daromadlarini shakllantirilishi keltirilgan.

3-rasm

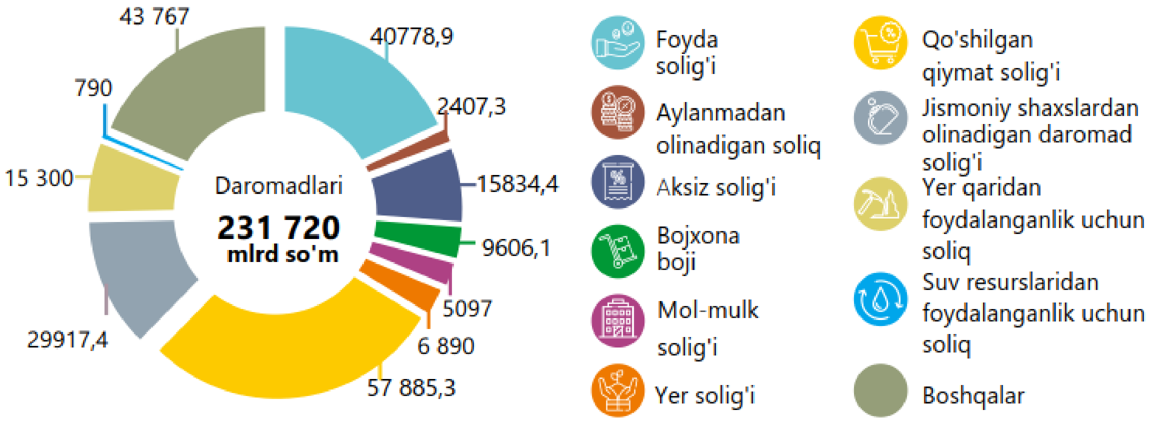

2023-yil davlat budjeti daromadlari ijrosi[2].

2024-yil prognozi va 2023-yil davlat budjetining ijrosini ko'radigan bo'lsak orasidagi farq 38 983 mlrd so'mni tashkil etadi. Soliqli tushumlar boyicha tushumlarni yuqori darajada osganlarini tahlil qilish davomida shuni ko'rishimiz mumkinki, asosan Bojxona boji, suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq va qo'shilgan qiymat solig'idan tushumlar 2023- yilga nisbatan 2024-yilda tushum oshishi ko'zlanmoqda bunga asosiy sabablar quyidagilar hisoblanadi:

1. **Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i:** oylik ish haqining oshishi va mehnatda band bo'lgan aholining soni oshishi.

1-diagramma

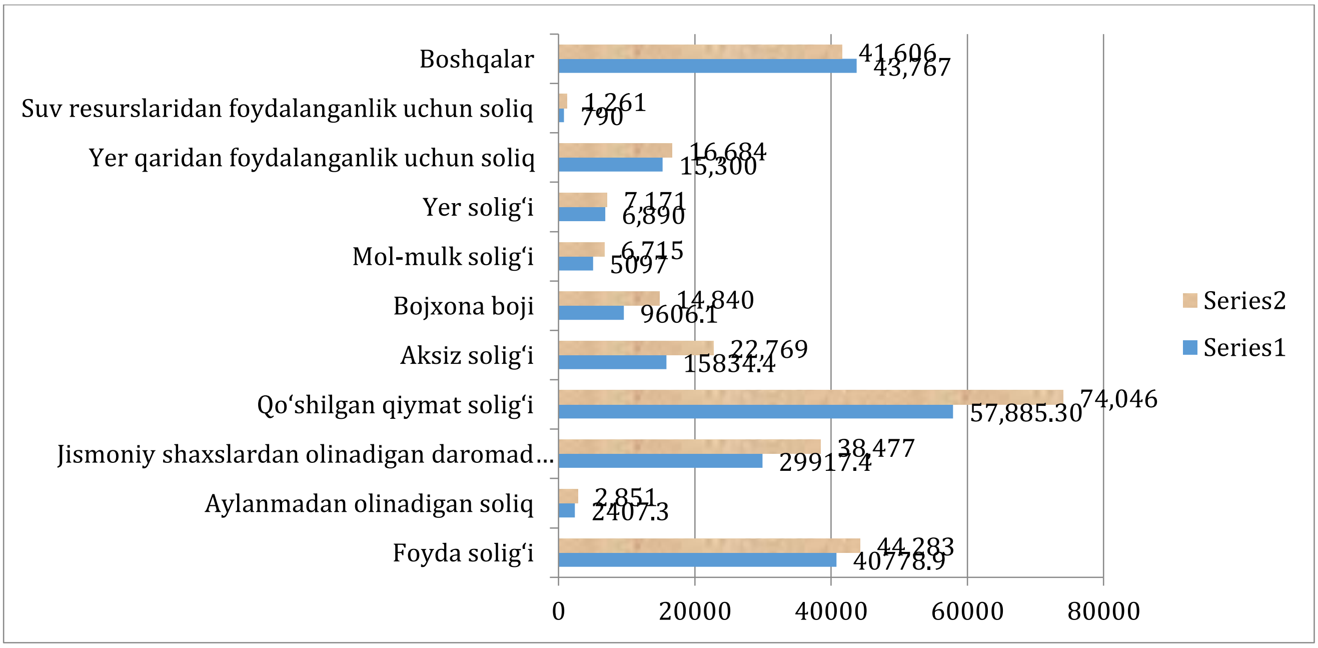

[1]Muallif tomonidan Fuqorolar uchun budjet loyihasi-2024 www.imv.uz
[2] Muallif tomonidan Budjet ijrosi-2023 www.imv.uz. tayyorlandi

2023-yil davlat budjeti ijrosi va 2024-yil davlat budjeti prognozi tahlili[1]

2. **Qoʻshilgan qiymat soligʻi:** Iqtisodiy faollikka oshishi
3. **Aksiz soligʻi:** Aksiz osti mahsulotlarga qoʻshimcha mahsulotlar kirgizilishi va aksiz soligʻining stavkasi oshirilishi.
4. **Bojxona boji:** Import hajmining osishi, ayrim tovarlarga bojxona imtiyozlarini tugashi va boshqalar.
5. **Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq:** suv resurslaridan foydalanganlik uchun toʻlovlarning oshishi orqali tushumlarning koʻpayishi oʻz navbatida soliq turi boʻyicha tushumning ham oshishiga sabab boʻladi

Budjet koʻrsatkichlarining ixtisoslashuvi budjet daromadlarining manbalari va budjet xarajatlarini maqsadlar boʻyicha belgilash zarurligini anglatadi. Ushbu tamoyil budjet jarayonining barcha bosqichlarida amalga oshiriladi va muhim ahamiyatga molik, chunki unga muvofiq tegishli organlarning faoliyat doirasi belgilanadi. Ushbu tamoyilni amalga oshirish uchun budjet tasnifi — barcha darajadagi budjetlar daromadlari va xarajatlarning guruhlari, shuningdek, bu budjetlarning kamomadini moliyalashtirish manbalari, tasniflash obyektlariga kodlashni belgilash bilan tavsiflanadi.

Ta’kidlash joizki, keyingi yillarda budjet jarayonini isloh boʻyicha qator izlanishlar va amaliy ishlar olib borilmoqda, bunda budjet jarayonini isloh qilishning maxsus konsepsiyasi nazarda tutiladi va oʻrnatiladi. Islohot “budjet resurslarini (xarajatlarini) boshqarish” dan “natijalarni boshqarish” ga oʻtishdan iborat.

Budjet jarayonini samarali tashkil etishda budjet boshqaruvchilarining aniq oʻrta muddatli mezonlari doirasida javobgarligini oshirish va ishtirokchilarning mustaqilligini kengaytirish rejalashtirilmoqda. “Natijalarni boshqarish” tushunchasi doirasida budjet davlat siyosatining maqsadlari va rejalashtirilgan natijalari asosida shakllantiriladi. Budjetdan ajratiladigan mablagʻlar funksiyalarga (xizmatlarga, faoliyatga) nisbatan ziddiyatli boʻladi. Shu bilan birga, ularni rejalashtirishda asosiy e’tibor budjet dasturlari doirasida yakuniy natijalarni oqlashga qaratiladi. Shuningdek, koʻp yillik budjetni rejalashtirishga oʻtishlarni ajratish hajmini va tarkibini oʻzgartirish va budjet ma’murlari tomonidan boshqariladigan resurslar miqdorining prognozini oshirish boʻyicha aniq qoidalarni belgilab beradi.

Umuman olganda, qonun chiqaruvchi organ rejaga muvofiq, budjet jarayonini isloh qilish quyidagi sohalarda amalga oshirilishi kerak:

- mamlakatning budjet tasnifini va budjetni hisobga olishni isloh qilish;
- budjetlarining mavjud va qabul qilingan majburiyatlarini taqsimlash;
- oʻrta muddatli budjetni rejalashtirishni takomillashtirish;
- budjet rejalashtirilishining dasturiy-maqsadli uslublarini kengaytirish;
- budjetni tuzish va koʻrib chiqish tartibini takomillashtirish.

Xulosa. Bugungi kunda Oʻzbekiston Respublikasi Davlat budjeti defitsit holatda chiqmoqda bu rivojlanayotgan mamlakatlar uchun odatiy holat hisoblanadi. Ammo davlat budjetining quyi boʻgʻini mahalliy budjetning ba’zi bir viloyatlarining doimiy dotatsiyada yotishi bu achinarli holat hisoblanadi. Sirdaryo viloyati budjetini koʻradigan boʻlsak, hozirgi kunda Sirdaryo viloyati budjeti dotatsiyada yotadi bunga asosiy sabab soliq va soliqsiz daromadlarning xarajatlarni qoplay olmasligi hisoblanadi. Shunga koʻra xulosa qilishimiz

[1] Muallif tomonidan 2023-yil budjet ijrosi va 2024-yil budjet loyihalarini oʻrganish davomida tuzildi. www.imv.uz

mumkinki mahalliy budjetni daromadlarini koʻpaytirish uchun quyidagi takliflarni koʻrib chiqishimiz lozim:

1. Soliq toʻlovchilar sonini oshirish, ya’ni soliq stavkalari boʻyicha imtiyozlar berish yoki soliq stavkalarini pasaytirish;
2. Mahalliy budjetga tushadigan soliqlar quyidagilar boʻlib foyda soligʻi, aylanmadan olinadigan soliq, jismoniy shaxslardan olinadigan daromad soligʻi, aksiz soligʻi, mol-mulk soligʻi, yer soligʻi, yer qaridan foydalanganlik uchun soliq, suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq va boshqa daromadlar bu soliqlar davlat budjetiga tushadigan soliqlarning tushumi boʻyicha koʻradigan boʻlsak qoʻshilgan qiymat soligʻi 25-30% tashkil etadi bu esa juda katta miqdor hisoblangani uchun ma’lum bir nisbat sifatida mahalliy budjetga tushsa xarajatlarni qoplash mumkin.
3. Mahalliy budjetga tushadigan soliqsiz daromadlarni oshirish yoʻli orqali daromadlarni koʻpaytirib xarajatlarni qoplash mumkin.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Oʻzbekiston Respublikasining Budjet Kodeksi. 2013-yil. 26-dekabr.(oʻzgartirish va qoʻshimchalar bilan).
2. Oʻzbekiston Respublikasining “2020-yil uchun Oʻzbekiston Respublikasining Davlat budjeti toʻgʻrisida”gi 589-son Qonuni. 2019-yil. 9-dekabr.
3. Oʻzbekiston Respublikasining “2021-yil uchun Oʻzbekiston Respublikasining davlat budjeti toʻgʻrisida”gi 657-son Qonuni. 2020-yil 25-dekabr.
4. Mirziyoyev Sh.M. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy majlisga murojaatnomasi. – Toshkent. // Xalq soʻz.
5. Kasimova G.A., Xaydarov A. Gʻaznachilikning dasturiy komlekslari. Darslik. T:. 2021. «Nihol print OK. 376 b.
6. Xaydarova D., Achilboyeva S., Mahalliy budjet daromadlari hisobi tashkil etishining nazariy jihatlari. Scienceproblame.uz 52-b
7. Xaydarova D.Sh, Achilboyeva S.O, Improving the medical insurance system and practice in uzbekistan. -Хorazm mamun akademiyasi ilmiy amaliy jurnali
8. Xaydarova D.Sh, Achilboyeva S.O, Mechanisms for development of international economic relations. -Экономика и социум, 303-306
9. www.imv.uz
10. www.openbudget.uz

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 2 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat roʻyxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyogʻoch koʻchasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bogʻlanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).